

Ska verkliga Skatteverket få genomföra kontroller av ett företag utan någon som helst misstanke? Skatteverket har fått godkänt av kammarrätten att granska klientmedelskonton där strängt sekretessbelagda och känsliga uppgifter finns.

Nu måste högsta domstolsinstans bringa klarhet i rättsläget, anser **Anders Hultqvist**.

Skatteverkets snokande måste prövas rättsligt

Kammarrätten meddelade den 4 november 2010 en dom där en omfattande revision mot en banks klientmedelskonton godtas. Det är sådana konton där framför allt advokater, men även andra, förvarar andras pengar, för att de är skyldiga att hålla dessa åtskilda från sina egna. Det mesta är säkerligen harmlösa medel, men det kan via dessa konton också förmedlas medel vid exempelvis företagsförvärv, betalningar till utomäktenskapliga barn och annat som är känslig information.

Sådana uppgifter får inte ens polisen tillgång till annat än om det finns normala krav på skäligen misstanke om brott i ett specifikt fall och att en husrannsakan anses tillåten.

Nu var emellertid frågan om Skatteverket, utan några som helst misstankar om brott eller skatteundrandraganden, skulle få möjlighet att titta på ungefär 900 konton och 18 000 transaktioner.

Även i andra fall testas Skatteverket gränserna för det tillåtna genom att vilja se vilka vanliga medborgare som exempelvis har gjort stora kontantuttag, överfört pengar från utlandet eller

Anders Hultqvist

Adj. professor i finansrätt vid Stockholms universitet

”Även i andra fall testas Skatteverket gränserna.”

tagit ut en stor postväxel, allt i hopp om att finna en och annan skattebuse.

Utän tvekan kommer detta att leda till att mängder av information om vanliga medborgare kommer till Skatteverkets kännedom, merparten säkerligen ointressant, men i vissa fall uppgifter som kan vara komprometterande, utan att för den skull vara brottslig. Oavsett vilket reser sig frågan: Ska staten utan misstanke om oegentligheter få oinskränkt tillgång till uppgifter hos banker, internetleverantörer och andra stora förmedlingscentrum? Instrumentet för dessa åtgärder kallas generella tredjemansrevisioner.

Den 4 februari i år samlades en stor skara jurister och skattekonsulter, många experter på svensk och internationell rätt, för att diskutera dessa frågor. Utän tvekan ansåg flertalet jurister (Skatteverket undantaget) att dessa åtgärder strider mot framför allt Europakonventionen till skydd för de mänskliga rättigheterna, men även mot de svenska lagbestämmelserna, som de är konstruerade.

För att en tredjemansrevision ska få ske fordras nämligen, enligt taxeringslagens regler, att det pågår en revision

av någon annan. Låt säga att Skatteverket kontrollerar företag A, varvid man finner uppgifter (bland annat fakturor) som kan länkas till företag B, då får verket också kontrollera detta hos B. Och det är det nog inte många som säger något om.

Men en generell tredjemansrevision, alltså att inleda en kontroll hos företag B för att se om man hittar något av intresse avseende andra – vilka som helst – utan att det har inletts någon revision hos ”dessa andra”, omfattas enligt både min och flera andra experters mening inte av lagtexten. Här sätter legalitetsprincipen gränser. Det går inte att läsa lagtexten så, och endast det som omfattas av lagtexten är tillåtet.

När det gäller Europakonventionen är det framför allt artikel 8 och den rättspraxis som Strasbourgdomstolen har meddelat som sätter gränser för vad som får ske genom viteshot eller fysiska tvångsåtgärder. För att nödvändighetsprövningen skall vara uppfylld krävs att åtgärden är proportionell i förhållande till ändamålet. Förutom att ändamålet med åtgärden inte är klart angiven och avgränsad i dessa fall är det vagt och oklart vad som avses

i varje enskilt fall. Därmed torde proportionaliteten mellan ändamål och åtgärd falla på sin egen orimlighet.

Och så här är det i de flesta europeiska stater. Något letande efter uppgifter för att se om man hittar något av intresse får normalt inte förekomma. Dessvärre har vi ännu ingen rättspraxis från Högsta förvaltningsdomstolen (tidigare Regeringsrätten), men flera mål är på väg upp, varför domstolen har möjlighet att säga var gränserna går. Så gjorde Regeringsrätten 1985 enligt de äldre reglerna, och det torde även ligga i Skatteverkets intresse att klarhet skapas.

Glädjande nog har det aviseras att dessa regler nu ska ses över (se Borg och Olofsson, Di Debatt 13/1), varvid det borde vara en fördel att veta vad Högsta förvaltningsdomstolen anser om rättsläget dag. Frågan är också aktuell enligt ett förslag till EU-direktiv (1 februari i år) om informationsutbyte mellan medlemsstaterna i skattefrågor, där det uttryckligen finns ett förbud mot ”fishing expeditions” och att begära information som sannolikt inte är relevant avseende den aktuella skattebetalaren.